ANALI
Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku
Sv. 27, Str. 17-30, Zagreb – Osijek 2011.

Prethodno priopćenje

Stjepan Damjanović[1]

PROŠLOST U SADAŠNJOSTI: SVETA BRAĆA, STROSSMAYER I MI

Osijek, 6. svibnja 2011. Proslava 150. obljetnice HAZU-a

Biskup Josip Juraj Strossmayer ostavio je duboki trag u crkvenom, političkom i kulturnom životu na hrvatskim prostorima i šire od njih. Uz ostalo puno je radio na jedinstvu crkava i to njegovo djelovanje imalo je utjecaja i na politiku i na kulturu. U djelu slavenskih učitelja Svetih Ćirila i Metoda vidio je oslonac za rad na slavenskom zajedništvu i na približavanju crkava pa je intenzivno radio na jačanju njihova kulta i promicanju njihovih ideja iz IX. stoljeća. Hrvatska glagoljična tradicija i slavenska liturgija kod katolika Hrvata jačale su njegovo uvjerenje da je Hrvatska najviše pozvana da radi na jedinstvu crkava. Držao je da Slaveni ni na koji način nisu utjecali da se dogodi crkveni raskol, a platili su ga najteže. U tekstu se analizira Biskupova nastojanja da ćirilometodsku ideju ugradi u svoje vrijeme i u svoja politička i kulturna nastojanja.

Ključne riječi: Sveta Braća Ćiril i Metod, biskup Strossmayer, jedinstvo crkava, slavensko zajedništvo, hrvatska glagoljična tradicija

Naša Akademija živo i raznoliko obilježava 150. obljetnicu svojega djelovanja. Posve je očekivano da ovdje u Osijeku, rodnom gradu Akademijina utemeljitelja biskupa Josipa Jurja Strossmayera, u prvom planu budu njegov život i djelovanje. Nikoga nije potrebno posebno uvjeravati da je dugi Biskupov život bio ispunjen iznimnim djelima pa ni nekoliko znanstvenih skupova ne bi bilo dosta da se sve to prikaže i ocijeni. Stoga sam za ovu svečanu prigodu odabrao temu koja govori o samo jednom odsječku njegova djelovanja, ali mislim da je

1 Akademik Stjepan Damjanović, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Ivana Lučića 3, Zagreb

Prigodni plakat povodom 150 godina utemeljenja Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Dizajn: Pavle Hegeduš

Radno predsjedništvo proslave 150. obljetnice HAZU-a

pogodna da se i u kratkom izlaganju pokažu barem neke od bitnih njegovih ideja i barem neke metode njegova djelovanja, da pokušamo ne samo nanizati određeni broj činjenica i događaja nego i prepoznati što je Strossmayeru značila povijest, kako je tumačio davne povijesne događaje i kako je ta tumačenja koristio za djelovanje u svom vremenu.

Htio bih nas sve na početku podsjetiti da govorimo o velikom graditelju nacionalnih institucija pa bi njegovo djelo moglo biti valjanim povodom za razgovor o problemima s kojima se te institucije danas bore. Govorimo o čovjeku kome svi priznaju da je za hrvatsku kulturu i za kulture drugih naroda učinio neprispodobivo mnogo, a u naše vrijeme ozbiljni autori, domaći i strani, govore o posustajanju kulture: Milan Kundera u svom eseju *Tragedija Srednje Europe* jako žali što Europa više ne zamjećuje svoje jedinstvo kao jedinstvo kulture i pita se pred čim to kultura uzmiče – pred tehničkim napravama, pred tržištem, masovnim medijima ili pred politikom?

U Austrijskom carstvu i Austro-Ugarskoj Monarhiji gotovo 50% stanovništva govorilo je nekim od slavenskih jezika, tih je dakle govornika bilo više nego govornika njemačkoga i mađarskoga jezika zajedno. Njihov udio u strukturama državne vlasti i njihov utjecaj na ključne državne odluke nije bio ni približan njihovu udjelu u stanovništvu države. Devetnaesto stoljeće vrijeme je njihova buđenja. Jača svijest o nepravednoj podčinjenosti i traže se putovi prema boljem položaju. Mnogi ugledni Slaveni rade na jačanju slavenske uzajamnosti. Za takva nastojanja činilo im se važnim dokazivati starinu i zajedničko ishodište slavenskih kultura. U tom su se traganju nužno zaustavili na djelu svete solunske braće Ćirila i Metoda, koji su djelovali u devetom stoljeću. Moglo

Akademik Stjepan Damjanović

se uvjerljivo dokazivati da su gotovo sve posebne slavenske srednjovjekovne književnosti naslonjene na ćirilometodsku djelatnost iz 9. stoljeća. Bilo je važno istraživačima iz 19. stoljeća da je ta djelatnost solunske braće bila kršćanska, da su postojali sigurni znaci njihova poštovanja papinskoga autoriteta i da su najstarije slavenske liturgijske i neliturgijske tekstove ostvarili na slavenskom liturgijskom i na slavenskom književnom jeziku. Opisivati te događaje iz 9. stoljeća nije značilo samo mukotrpno prikupljati podatke o davno prošlom vremenu nego u nedostatku političke slobode govor o tim događajima ponuditi kao govor o svom vremenu, tj. o 19. stoljeću. U to stoljeće padale su velike ćirilometodske tisućite obljetnice: 1863. tisuću godina od dolaska solunske braće među moravske Slavene, 1869. obljetnica Ćirilove, 1885. Metodove smrti, a 1880. slavila se tisućita obljetnica znamenitoga pisma pape Ivana VIII. *Industriae tuae* u kojem je odobrio slavenski liturgijski jezik. Te su obljetnice mobilizirale veliku energiju među katoličkim Slavenima u Monarhiji. Strossmayer se ne samo uključivao u te događaje nego ih je često vodio i bitno utjecao na njih. Da bi se njegova silna privrženost ćirilometodskoj ideji razumjela, treba uz ono što sam rekao imati na pameti i ove činjenice:

1. Strossmayer je bio uvjeren i često isticao da Slaveni ni na koji način nisu utjecali na veliki crkveni raskol, a posljedice toga raskola najteže su pogodile upravo njih.

Gornja i donja slika - uzvanici na svečanoj akademiji

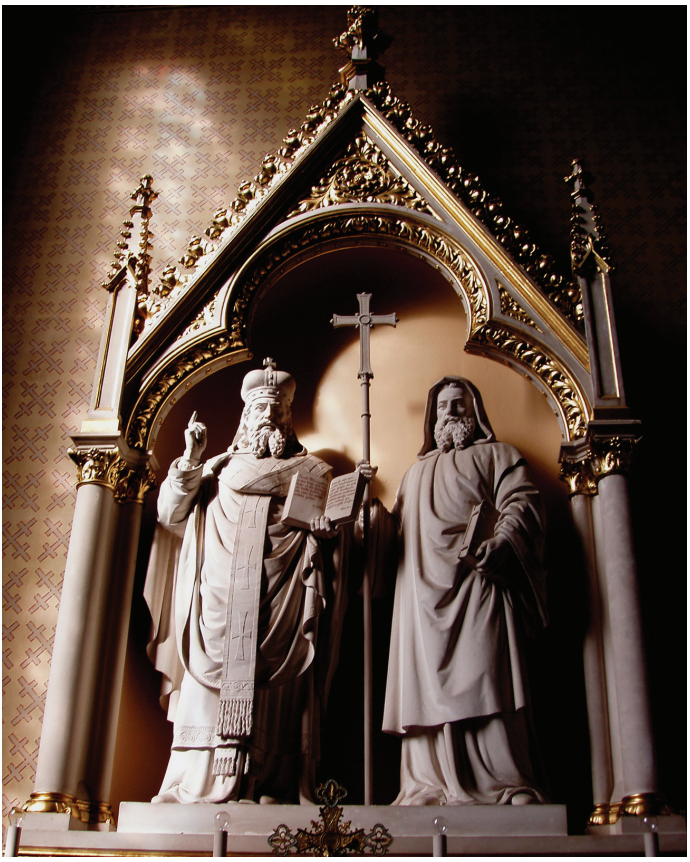

Oltar svetih Ćirila i Metoda, slavenskih apostola i suzaštitnika Europe. Đakovačka katedrala Sv. Petra

U djelu Svete Braće vidio je načelno ispravno gledište o jedinstvu Crkve i uočio njemu vrlo prihvatljivu misao da se čovjek Bogu i čovjek čovjeku najprisnije obraća na vlastitom jeziku. Konstantin Filozof, tj. sveti Ćiril, pitao je trojezičnike, dakle one koji su tvrdili da su samo židovski, grčki i latinski dostojni oltara: Zar Bog ne daje kišu svima jednako, zar sunce ne sja svima?

2. Biskup je znao da su se ćirilometodsko djelo i izvorni ćirilometodski duh, kad govorimo o katoličkim Slavenima, najbolje sačuvali u hrvatskoglagoljskoj tradiciji: hrvatski su glagoljaši kroz svoju tisućljetnu povijest neprekidno dokazivali svoju odanost Rimskoj crkvi, ali su istodobno čuvali staroslavenski jezik i pritom dobro pazili da ne padnu u izolaciju – preveli su gotovo sva najvažnija i najpopularnija djela zapadnoeuropskih književnosti. Strossmayer piše:
Osobitim njekim čudom milosti i dobrote Božje održao se je do dana današ-

Rudolf Valdec: Biskup J. J. Strossmayer i njegovo djelo

njega u sredini naroda našega običaj, da se sveta misa zapadnoga obreda slavenskim jezikom obslužuje i pjeva …

Držao je, dakle, da hrvatski katolici, hrvatska kultura, hrvatski narod u cjelini imaju posebnu ulogu u sjedinjavanju Slavena, vjerovao je da staroslavenski jezik može biti most između pravoslavnih i katoličkih Slavena. Razumije se, on je takav most priželjkivao i zbog toga nije bio simpatičan onima koji su u tom mostu vidjeli ozbiljnu opasnost da ih oni drugi progutaju. A takvih je bilo mnogo – s obje strane zamišljenoga mosta.

3. Strossmayer je bio i srijemski biskup. S obzirom na to da je paleoslavistika izrekla mišljenje da je sveti Metod imenovan biskupom u Sirmiju na stolicu svetoga Andronika, Strossmayer se smatrao Metodovim nasljednikom i to je također jačalo njegovu zauzetost u ćirilometodskim akcijama.

Strossmayerova knjižnica
zasebni je dio
Središnje biskupijske i fakultetske knjižnice
u Đakovu

Kada je 1859. prvi put kao biskup posjetio Rim, predao je papi Piju IX: promemoriju kojom upozorava na nezavidno stanje slavenskih naroda u Monarhiji; a među prijedlozima koje je iznio bio je i onaj da se u sve hrvatske biskupije uvede staroslavenski jezik. Upozorio je na manjak glagoljskih hrvatskih knjiga i tražio dopuštenje za izradu novih. Otad pa do njegove smrti ćirilometodska ideja bit će temelj njegova kulturološkoga, dijelom i političkoga djelovanja. Događaji iz ćirilometodskoga pokreta i Biskupova uloga u njima u znanstvenoj su literaturi dobro opisani, zahvaljujući uvelike poštovanom profesoru đakovačke teologije Andriji Šuljku i mojim kolegama s osječkoga Filozofskoga fakulteta koji su na

čelu s članom suradnikom naše Akademije profesorom Stanislavom Marijanovićem u svom velikom projektu o Biskupu i ovoj temi poklonili doličnu pozornost. Samo ću ukratko spomenuti najvažnije događaje, a onda ću pokušati iz Biskupovih postupaka u koje je uključivao spoznaje o najstarijoj slavenskoj i hrvatskoj kulturnoj prošlosti odčitati važne odlike njegove osobe te njegove svjetonazorske, političke i kulturološke stavove.

• Strossmayerova je ruka, kao što je općenito poznato, bila iznimno darežljiva kada je trebalo pomoći kulturnim i znanstvenim projektima i institucijama, posebice kada je bila riječ o onima koji su nosili ćirilometodski biljeg: kada je 1861. ustoličen za virovitičkoga župana u Osijeku, darovao je 5000 forinti za glagoljaško sjemenište u Priku kraj Omiša i to je, koliko se zna, prva njegova donacija u tu svrhu, a zadnja kada je krčkom biskupu Mahniću dao 2000 forinti kao pomoć krčkoj Staroslavenskoj akademiji. Između tih godina, tj. između 1861. i 1902., još je puno puta pomogao znatnim iznosima.

• Uz svaku veliku ćirilometodsku obljetnicu Strossmayer je objavljivao pastirska pisma. Neka su od njih antologijskoga karaktera i neprolazne vrijednosti, npr. ono iz 1881. u kojem je komentirao poznatu encikliku pape Lava XIII. *Grande munus.* Poticao je svoje svećenike da šire spoznaje o Svetoj Braći i njihovo štovanje, poticao je vjernike da svojoj djeci daju njihova imena.

• Svoju katedralu posvetio je, kao što je poznato, *Slavi Božjoj, Jedinstvu crkava, Slogi i liubavi naroda moga.* U njoj je oltar s kipovima Svete Braće koje je izradio Vatroslav Donegani, a po Biskupovoj je ideji slikar Ljudevit Seitz njihove likove ukomponirao i u veliku sliku *Isusa skidaju s križa,* i to u onaj dio koji treba podsjetiti na početke kršćanstva u hrvatskom narodu. Spominjem i Valdecov bareljef na kojem Sveta Braća zagovaraju Strossmayera pred Bogom. Spominjem i dvije kapelice u Italiji koje su sagrađene po njegovoj želji i njegovim novcem: jedna je u Rimu, u crkvi svetoga Klementa, u kojoj se nalazi i Ćirilov grob, druga je u Loretu, mjestu koje je iz više razloga zanimljivo za hrvatske katolike.

• Osobito mu je bilo do toga da se staroslavenski jezik uvede u sjemeništa pa je već 1862. u Đakovo doveo Frana Kurelca da predaje najstariji slavenski književni i liturgijski jezik. Priželjkivao je da se barem u jednom hrvatskom sjemeništu bogoslovi odgajaju u ćirilometodskom duhu. Uzbudljiva je i prava hrvatska priča o njegovim i nastojanjima vrhbosanskoga nadbiskupa Stadlera da se u rimskom gostinjcu Sv. Jeronima utemelji Zavod za mlade klerike i da mu se dade ime svetih Ćirila i Metoda. Papa Lav XIII. utemeljuje *Collegium Hieronymianum pro croatica gente*, ali pod pritiskom Pešte, Rima, Pariza, Cetinja i Beograda naziv je promijenjen i ono *croatica* je ispalo.

• I posvetu svoje katedrale htio je obaviti na staroslavenskom jeziku i u ćirilometodskom duhu i prvo dobio dopuštenje iz Rima, no to je dopuštenje, pod pritiskom Pešte i Beča, povučeno. Pritisak je bio tako velik da ni apostolski nuncij

Knjižnica J. J. Strossmayera. Spomen muzej J. J. Strossmayera, Đakovo

nije došao na posvetu, a od hrvatskih biskupa došao je samo senjski Juraj Posilović, o čemu ću nešto kasnije još reći koju riječ.

• Podržavao je češke i moravske biskupe u svim njihovim nastojanjima s ćirilometodskim pokretom, posebice u nastojanju da se promijeni datum svetkovine Svete Braće s ožujka na 5. srpnja, što je uspjelo i imalo i praktične posljedice jer je za velika slavlja i okupljanja na otvorenom srpanj svakako pogodniji od ožujka.

• 30. rujna 1880. objavio je papa Lav XIII. svoju encikliku *Grande munus* i to je bio možda najradosniji događaj u Strosmayerovim nastojanjima oko afirmacije najstarije slavenske duhovne baštine i njegove borbe da Slaveni dobiju pravedno mjesto u zajednici kršćanskih europskih naroda. Prepiska sa Svetom Stolicom pokazuje da je đakovački biskup znatno utjecao na odluke u Rimu i na sadržaj

te enciklike, mada svim pojedinostima u njoj ni Rački ni on nisu bili zadovoljni. Slaveni su iduće godine organizirali zahvalno hodočašće. Hrvatske je katolike vodio Strossmayer, koji je održao zahvalni govor Papi u ime svih nazočnih Slavena te drugoga dana hodočašća predvodio misu i propovijedao. Njegovi su peštanski i bečki protivnici sve to opisivali kao političku demonstraciju i doista je zanimljivo pratiti u dokumentima kako se čelnici sigurnosnih službi u Pešti i u Beču intenzivno bave tim odsječkom Biskupova rada, kako ga uporno prate i marljivo bilježe svaki njegov korak i svaku njegovu riječ. Uvijek pripravni na podmetanja, uspjeli su središnju svečanost na rimskom zahvalnom hodočašću pomaknuti s 5. na 6. srpnja, što je značilo da mnogi hodočasnici koji su si organizirali povratak ne mogu ostati na slavlju.

• Na žestoko protivljenje oživljavanju ćirilometodske ideje nailazio je i u Srpskoj pravoslavnoj crkvi. Trojica pravoslavnih vladika napadaju ga u svojim pastirskim pismima, nazivaju ga «vukom u ovčjem runu» i svu njegovu djelatnost tumače kao pokušaj da se Srbe nagovori da napuste vjeru svojih otaca.

Nabrojao sam samo neke, filolozima i povjesničarima poznate, pojedinosti iz Strossmayerove borbe za ćirilometodsku baštinu. Želio bih sada izvesti neke zaključke o tome što nam ta njegova borba kazuje o njemu i što u tim njegovim nastojanjima može biti inspirativno i nama u rješavanju suvremenih nam zadaća.

Prvo što bih želio istaknuti Biskupovo je razumijevanje povijesnih procesa. Znanja o povijesti nisu sama sebi svrhom nego služe da bi se djelotvornije djelovalo danas, pa i razumjelo što će biti sutra. To njegovo razumijevanje povijesti najbolje se naravno vidi u nastojanjima da se utemelje Akademija i Sveučilište, ali i u drugim njegovim potezima. Navest ću samo dva primjera povezana s našom temom. Kada je novi blaženik papa Ivan Pavao II. 1980. proglasio svete Ćirila i Metoda suzaštitnicima Europe, nesumnjivo je htio upozoriti da Europa ima i svoje istočno krilo ili svoje drugo plućno krilo. Priključio ih je svetom Benediktu, onome, dakle, svecu čiji su sljedbenici najviše učinili za dio kulture koji nazivamo zajedničkom zapadnoeuropskom baštinom. Kada sam čuo za Papinu odluku, sjetio sam se slike koja se nalazi u đakovačkom biskupskom domu i koja se zove *Hadrijan II. odobrava djelo Svete Braće*. Sliku je dao izraditi Strossmayer, a ostvario ju je 1862. rimski slikar Nikola Consoni prema uputama Biskupovim i Franje Račkoga. Na slici (ulje na platnu) nalaze se papa Hadrijan II., sveti Benedikt, sveti Ćiril i Metod i biskup Strossmayer. Dakle, na slici koju je dao izraditi Strossmayer nalazi se poruka koju će sugerirati papinske odluke više od stotinu godina kasnije. Takvi su njegovi vidoviti potezi mogli izaći samo iz dubokoga razumijevanja povijesti. Benediktinci su nositelji kulture latinskoga jezika, a samo su u Hrvatskoj bili i nositelji kulture drukčijega izraza kao što nam svjedoče, da

spomenem samo najpoznatije, Bašćanska ploča i glagoljaška benediktinska regula (hrvatski je prijevod uz anglosaksonski i armenski najstariji prijevod te regule s latinskoga na neki drugi jezik).

Drugi primjer pokazuje kako mu poznavanje povijesti služi u njegovim suvremenim nastojanjima. Već sam spomenuo kako je od hrvatskih biskupa na posvetu đakovačke katedrale došao samo senjski biskup Juraj Posilović. Strossmayer ga je nagovorio da, unatoč suprotnim preporukama crkvenih i državnih vlasti, dođe jer je znao da senjski biskup još od 1248. ima privilegij obavljanja obreda na staroslavenskom jeziku ma gdje bio jer je papa Inocent IV. senjskom biskupu Filipu još tada dao taj privilegij koji je postao privilegijem svakoga senjskoga biskupa. Biskup Posilović drugoga je dana đakovačkih svečanosti doista vodio obrede na staroslavenskom jeziku, a papinski je nuncij bio dobro obaviješten o događajima i poslao izvješće u Rim kojemu je smisao: «Strossmayer nas nije poslušao, ali nije prekršio nikakav zakon». Takvo znanje i razumijevanje povijesti bilo je moguće stoga što se uvijek savjetovao s Račkim, tj. stoga što je znao da snaga i valjanost odluka i načina djelovanja osoba koje su na čelu državnih, crkvenih i drugih institucija uvelike ovisi i o tome kakvim su suradnicima okruženi.

Od Strossmayera se može učiti, po mojem mišljenju, i u odnosima između taktičnosti i djelotvornosti. U svojoj prepisci s Račkim on višeput spominje izraz «biskupi onih biskupija kojih se stvar neposredno tiče». Misli se na biskupe biskupija za koje se lako moglo dokazivati da imaju zasvjedočenu viševjekovnu uporabu staroslavenske liturgije. On im, osobito zadarskom nadbiskupu, uvijek daje prednost i potiče ih da vode određene akcije, ali uvijek i daje do znanja da, ne budu li vodili oni, on neće odustati … Taktičnost, dakle, ne prelazi u bolećivo moljakanje ni u odustajanje. Kada ga Rački upozorava da se zadarski nadbiskup u svome pismu Rimu zapravo zalaže za to «da se poraba našega jezika ograniči samo na one biskupije gdje je sad», Biskup mu odgovara: «Zasad ošutimo o tomu; kada se knjige priprave i kad se o tomu radilo bude, da ih Sveti otac odobri, onda ću se ja iz svih sila opirati da se nikakve restrictivae clausulae ne meću».

Biskup povremeno zdvaja zbog sporosti u Rimu i zbog nesloge doma: od trenutka kad je predao svoju prvu promemoriju do trenutka kad se pojavio Parčićev glagoljski misal prošle su 34 godine! Knjiga je izazvala oduševljenje i laika i stručnjaka, Jagić ju je nazvao trijumfom slavenske filologije, a Biskup se silno radovao i s podsmijehom dopuštao da tu njegovu radost koriste ne bi li uvijek iznova dobili neki novac za dotiskivanje.

Biskup je bio hrabar čovjek. Kad to ističem, mislim i na građansku hrabrost kakvu je iskazao u poznatom razgovoru s carem Franjom Josipom u Bjelovaru. Znao je da ni pojedincu ni narodu ne može biti lako ako se protive moćnima, ako njihove pravedne želje nisu u skladu s planovima moćnika, ali znao je i to da

moćni nisu svemoćni i da ne treba odustajati od pravednih zahtjeva i plemenitih ciljeva.

Mislim i na onu intelektualnu hrabrost koja je u stanju ne samo drugima nego i vlastitoj sredini kazati istine koje se nerado čuju i koje onome koji ih izgovori sigurno ne podižu popularnost. Bio je u stanju i Pešti, i Beču, i Srpskoj pravoslavnoj crkvi iskazati svoje neslaganje, ali znao je to reći i svojoj Crkvi, tj. njezinim čelnicima. Njegovo se gledište vidi iz pisma Račkomu 1883.: "Ja i Vi tražimo, da se jezikom u misi jedni drugima približimo, a samo od okolnosti zavisi, da ja Rimu ne kažem da se on sam istočnoj crkvi toliko približiti ima, koliko i ona njemu». Tako razmišljaju tada samo rijetki, pogotovo rijetki djeluju u skladu s tim. Svi su načelno za jedinstvo, ali većina misli da se zapravo nema o čemu pregovarati nego se onaj tko je pogriješio mora vratiti na pravi put. A pogriješio je, naravno, onaj drugi." I svoja slaganja i svoja neslaganja izražavao je na takvoj razini da može poslužiti kao uzor u javnom ophođenju i nama danas, možda upravo nama najviše.

Biskupova misao i njegove koncepcije bile su šire od prostora na kojem je neposredno djelovao i ispred vremena u kojem je živio. Ni najveće osobe, međutim, ne mogu izbjeći utjecaj svojega prostora i svojega vremena. Zaokupljen je problemima svoje Crkve i svoje zemlje, i to onima koje je u trenutku njegova djelovanja povijest stavila na dnevni red. Upravo u vremenu kada on počinje svoju službu đakovačkoga biskupa, francuski pjesnik Baudelaire zaokupljen je drukčijim problemima kojima su zaokupljeni i drugi u njegovu kulturnom krugu: piše o mehaniziranju i amerikaniziranju europskoga prostora i kaže da nam, zbog tih pojava koje su tobože u funkciji boljega života, u budućnosti prijeti propast. Prilike se moraju uzimati u obzir kada prosuđujemo osobe i njihovo djelo. Ne znam jesmo li se kao kultura smirili i sazreli da izbjegnemo odmahivanja rukom na svakoga iz svoje povijesti tko je uradio nešto što se ne uklapa u naš svjetonazor i naše političke koncepcije. Svakako bismo trebali izbjeći površno razvrstavanje važnih osoba iz svoje povijesti u dva ešalona: jedan koji nam se sviđa pa mu opraštamo i velike pogreške i jedan s kojim se svađamo pa mu ne priznajemo ni očite zasluge. Pritom svoje dalekozore stalno usmjeravamo samo na činjenice koje potvrđuju naše gledište, a u mraku nastojimo ostaviti sve što bi naša gledišta dovelo u pitanje. Onaj tko tako vodi razgovore, bilo da je riječ o prošlosti ili o suvremenosti, ne može stići daleko.

Biskup je bio svjestan onoga o čemu će pisati kasniji teoretičari kulture, tj. da se svako kretanje naprijed može zvati napretkom, ali da je presudno uočiti je li na kraju putovanja spas ili propast, kao što je pisao Huizinga. Poznavanje povijesti naučilo ga je da za važne korake treba puno više vremena nego što se čini onima s površnim uvidima.

Strossmayera kao svoga utemeljitelja slavi najviša hrvatska znanstvena ustanova. Njoj svako novo vrijeme nameće nove oblike rada u ostvarivanju uvijek istoga zadatka. Njezini članovi moraju biti svjesni i drugima posredovati da živimo u vremenu u kojem, kao što kaže suvremeni hrvatski književni povjesničar i teoretičar Vojislav Mataga, «caruju efekt i dosjetka», u kojem se preferira primijenjeno znanje nauštrb fundamentalne znanosti i primijenjena umjetnost nauštrb temeljne umjetnosti. Želimo li biti na tragu svojega utemeljitelja, morat ćemo se pozabaviti pitanjem kako u takvim uvjetima osigurati da Akademija i srodne ustanove budu mjesta pošteđena medijske buke koja svuda prodire, mjesta u kojima je moguće sustavno razmišljati i artikulirati ozbiljne prijedloge. To nikako ne znači zatvoriti se u kulu bjelokosnu i voditi nikom potrebne akademske rasprave, to znači naporno raditi i bitno pomoći da hrvatska znanost drži korak u brojnim relevantnim znanstvenim disciplinama i da rezultate svojega rada ugrađuje u boljitak domovine. Završit ću stoga Strossmayerovom porukom iz njegove znamenite «Tri riječi Sveučilištu»:

Narod naš… želi i očekuje od svih onih, koji se na njegovim ledjima do viših mjesta uspnu, da narod svoj ljube, da sve svoje sile njemu posvete, da bratski i prijateljski s njim postupaju, da gdješto s njegovim manama ustrpljenja imadu…

Jezik je starinski, ali poruka vrijedi za sva vremena.

Abstract

Stjepan Damjanović
THE PRESENCE OF THE PAST: HOLY BROTHERS, STROSSMAYER AND WE

Bishop Josip Juraj Strossmayer left a significant imprint on ecclesiastical, political and cultural life in the Croatian Area and beyond. Among other things, he diligently worked on church unity and that line of activity had a significant impact on both politics and culture. The work of the Slavic teachers Saints Cyril and Methodius was a strong foundation for his work on Slavic unity and Ecumenism, so he intensively worked on building up of their cult as well as on promotion of their ideas from the 9th century. Croatian Glagolitic tradition and Slavic liturgy in Croatian Catholics firmly contributed to his belief that Croatia had been called upon to work on church unity. It was his opinion that the Slavs in no way contributed to the schism between the two Churches, but suffered from it most vigorously.
The paper analyzes Bishop's endeavours to incorporate the "Cyrillian-Methodian" idea into his time as well as into his political and cultural efforts.

Key words: Holy brothers Cyril and Methodius**,** Bishop Strossmayer, church unity, Slavic unity, Croatian Glagolitic tradition